

Verslagen van de secties van de Hogeschool over 2020

Algemene Sectie

In maandelijks hogeschool-bijeenkomsten komen van alle secties van de hogeschool de coördinatoren bijeen. De bestuursleden nemen daaraan deel als leden van de algemene sectie. In de hogeschoolkring zetten we in 2020 het proces voort, dat we al eerder begonnen, en waarin we oriënteren op de wezenlijke opgaven van de hogeschool. We willen enerzijds alle mensen verenigen die met verschillende vormen van geesteswetenschappelijk onderzoek bezig zijn, anderzijds de wijze waarop je dit onderzoek doet, verder verkennen. We willen lerend en onderzoekend te werk gaan.

In de algemene sectie zijn de laatste tijd twee blikrichtingen richtinggevend: het versterken van de antroposofie in de verschillende werkgebieden en het versterken van het ‘methodisch bewustzijn’: hoe maak je antroposofie werkzaam in je leven?

De Esoterische Cyclus

In ruim twintig plaatsen vinden bijeenkomsten plaats in het kader van de Esoterische Cyclus. Daarin krijgt een centraal aspect van het werk van de algemene sectie gestalte. In de kring van lectoren, die deze bijeenkomsten verzorgen, vond een bezinning plaats op de wezenlijke aspecten van dit werk. Dit proces is nog gaande.

Beroepstraining Antroposofie

Wat betreft het versterken van de antroposofie in de werkgebieden, liep in 2020 de zogeheten Beroepstraining Antroposofie. Gedurende een zevental weekenden verdiepen medewerkers en leidinggevendenden uit met name het onderwijs en de zorg zich in de algemene antroposofie. Belangrijke thema’s zijn: drie- en vierledig mensbeeld, de biografisch-karmische blik op de mens, mensheidsgeschiedenis (bewustzijnsontwikkeling), oefeningen uit de scholingsweg. Deze training is tot stand gekomen in samenwerking met de Iona Stichting.

Een nieuw digitaal platform

In 2020 is begonnen met het realiseren van een ‘platform’, waarin (waarop) alle initiatieven in den lande waar men met de algemene antroposofie in cursus of opleiding werkt, zichtbaar te maken. Zichtbaar zowel onderling, zodat inhoudelijke uitwisseling en versterking kan plaatsvinden, maar ook zichtbaar voor al diegenen die daarin geïnteresseerd zijn. Daartoe wordt een ‘digitaal platform’ gemaakt. Overigens zullen niet alleen het cursorische werk en de opleidingen zijn daar in een overzicht te vinden zijn, maar alle initiatieven/ instellingen die in Nederland met antroposofie werken.

Atelier voor Antroposofie en Samenleving

Vanuit het ideaal de werkzaamheid van antroposofie in de werkgebieden en daarbuiten te versterken is ook gewerkt aan een initiatief dat begin 2021 ook zijn eerste vorm kreeg. Het Atelier voor Antroposofie en Samenleving combineert twee manieren om antroposofie te individualiseren en om antroposofie in groepen werkzaam en vruchtbaar te maken: contemplatief onderzoek en sociale kunst. Het is één van de initiatieven om in groepen aan algemene antroposofie te werken. Zie ook: www.atelierantroposofie.nl.

Hoe ga je onderzoekend met antroposofie om?

In twee ‘onderzoeksgroepen’ doen de deelnemers op kleine of grotere schaal onderzoek met behulp van antroposofie. Door zelf onderzoekend actief te zijn, en daarbij opmerkzaam te zijn op de werkwijze, ontstaat in deze groepen een toenemend inzicht in de mogelijkheden en vraagstukken van ‘onderzoekend met antroposofie omgaan’. Het gaat vooral om onderzoek op het niveau van het doorlichten van de eigen werkervaringen, het leren inzetten van de meditatie als onderzoek. De bedoeling is op enig moment de ervaringen met een grotere kring te delen en zo vruchtbaar te maken.

Auke van der Meij

Beeldende Kunsten

Het werkjaar 2020 begon voor de Sectieraad SBK in een nieuwe samenstelling. Na het vertrek van Rik ten Cate als sectiecoördinator in de zomer van 2019 en het vertrek van Paul van Panhuys in de winter erna bestaat de Sectieraad nu uit Irene van der Laag, Frederiek Nelissen, Aafke Schreuder, Wil Uitgeest en Pieter van der Ree.

In deze samenstelling gingen wij begin 2020 op zoek naar een nieuwe thematiek die ieder van ons, op verschillende manieren, bezighield en waarvan wij het gevoel hadden dat deze relevant is voor onze tijd. Die vonden wij in het thema ‘scheppingsprocessen’. Hoe ontstaan kunstwerken en hoe komen daarbij onzichtbare inhouden tot een zichtbare verschijning? In eerste instantie onderzochten wij deze ontstaansprocessen aan de hand van eigen werk. Hoe kom ik zelf tot een ontwerp, beeldhouwwerk of schilderij en welke fasen doorloopt zo’n proces? Al snel werd dit werk gehinderd door de coronamaatregelen die in het voorjaar werden afgekondigd en moest het onderzoek per Zoom worden voortgezet wat weliswaar een uitkomst was, maar voor kunstbeschouwing toch geen ideaal medium bleek te zijn.

Door de coronamaatregelen moest de themadag ‘Scheppingsprocessen in natuur en kunst’ met medewerking van de embryoloog Jaap van der Wal en de arts-onderzoeker Jaap van de Weg naar het najaar worden verplaatst. Gelukkig kon de bijeenkomst toen wel doorgaan en werd het een hele inspirerende dag waarbij wij enerzijds keken naar parallellen tussen het ontstaan van het menselijk lichaam en

het ontstaan van kunstwerken en anderzijds op zoek gingen naar de bronnen van onze inspiratie.

Uit deze themadag is een studiegroep voortgekomen met Jaap van de Weg waaraan circa tien beeldende kunstenaars en architecten deelnemen die maandelijks bijeenkomen om aan de hand van eigen ervaringen te onderzoeken waar inspiratie vandaan komt en hoe deze in creatieve processen verzorgd kan worden.

Naast deze studiegroep loopt ook de onderzoeksgroep van Rik ten Cate door die eveneens maandelijks bijeenkomt en de inhoud van de esoterische cyclus in relatie tot de beeldende kunsten onderzoekt.

Een nieuw initiatief dat afgelopen jaar door Paul van Dijk in de Sectie werd ingebracht, is de reeks interviews met kunstenaars die sinds 2020 in Motief verschijnt. Deze neemt hij veelal samen met een lid van de Sectieraad af. Ze brengen geleidelijk aan de diversiteit in beeld van motieven en invalshoeken bij beeldende kunstenaars die zich in hun werk direct of indirect door de antroposofie laten inspireren. Ook hierbij speelt het thema van de ontstaansprocessen, maar nu in biografische zin, een belangrijke rol.

Het thema van de ontstaans- en scheppingsprocessen bleek zo vruchtbaar te zijn dat wij hierop in het werkjaar 2021 willen doorgaan. Zo staat vanaf eind mei een cursus van vier werkdagen gepland met Paul van Dijk over metamorfose met als titel 'Levend denken – levend scheppen'. Het mooie van dit onderwerp is dat ook hierin weer de relatie tussen kunst en innerlijk leven centraal staat; innerlijk leven als bron voor de kunsten en kunst als voedende stimulator van innerlijk leven.

Pieter van der Ree

Cultuurwetenschap en letteren

In de sectie hebben we het afgelopen jaar gewerkt aan verschillende thema's en projecten.

Ten eerste hebben we de esoterische uren een plek gegeven in ons overleg. Wij willen de inhoud van de uren in relatie brengen met het sectiewerk. Hierin zijn we zoekende, maar we zijn ook enthousiast. We merken dat het bespreken van delen van de mantrams veel gespreksstof oplevert en dat het ons denken over culturele uitingen verrijkt. We zien veel potentie in deze koppeling en we gaan zeker door met dit gezamenlijk onderzoek.

Ten tweede werken we aan de Logos. Leden van de sectie geven persoonlijke bijdrages over dit thema. We verzamelen de schriftelijke uitwerkingen en bespreken die. Wellicht kan dit later tot een bescheiden publicatie leiden.

De sectie heeft ook de literatuur een prominentere plaats gegeven in ons overleg. We ontwikkelen met elkaar een methode om naar boeken te kijken en leeservaringen uit te wisselen.

Als laatste is dit jaar de Taalcursus voor leraren gestart. We zijn blij dat we het werk dat door leden van de sectieleden ontwikkeld is, kan worden doorgegeven aan leraren op de vrijeschool.

Marieke Cooman

Gezondheidszorg

De Medische Sectie wordt vertegenwoordigd door de Medische Sectie Raad (MSR) die in 2020 als volgt was samengesteld: Erik Baars (arts-onderzoeker), Wim Cornelisse (verpleegkundige), Jill Meulman (euritmitherapeute), Jean-Luc Pylyser (orthopedagoog, GZ-psycholoog), Jelle van der Schuit (muziektherapeut), Christina van Tellingen (arts), Madeleen Winkler (huisarts). Eind 2020 namen we afscheid van Wim Cornelisse, met veel waardering voor zijn jarenlange steun! Sinds 2016 is er binnen de Medische Sectie geen centrale coördinator, maar worden de taken onderling verdeeld.

De MSR houdt zoveel mogelijk overzicht over de activiteiten op het gebied van de antroposofische gezondheidszorg wat betreft opleiding, onderzoek en evenementen. Zij organiseert ook activiteiten, zoals de jaarlijkse conferentie voor werkers in de gezondheidszorg in februari, het afgelopen jaar onder de titel Maak werk van je lot(genoten), een bijzondere conferentie in het Geert Groote College die samen met een aantal partners uit het gezondheidszorgveld was georganiseerd. Onder de sprekers waren Pim van Lommel en Hans Stolp. Pim van Lommel sprak indringend over de transformerende betekenis van bijna-dood-ervaringen. Hans Stolp ging in op het belang van de ontwikkeling van het geweten in het licht van mogelijke Christus-ervaringen. Het was een levendige en ook goed bezochte dag! Voor leden van de Hogeschool voor Geesteswetenschap, werkzaam in het medische veld, was er in de periode voorafgaande aan de conferentie een bijeenkomst om de conferentie voor te bereiden en mee te dragen. Een soortgelijke bijeenkomst was er voorafgaande aan het herfstsymposium in november.

In de loop van maart sloeg de coronacrisis toe en helaas trof dat ook de MSR en haar activiteiten. Het jaar 2020 had in het teken moeten staan van 100 jaar Antroposofische Geneeskunde met tal van publieke evenementen die echter geen doorgang konden vinden vanwege de coronamaatregelen. In verschillende bladen (o.a. Motief, Ita, Krant van de Aarde) werd gelukkig wel aandacht besteed aan dit feestelijke thema. We hopen dat het nodige kan worden ingehaald, zodra de tijd daar rijp voor is. Ook de aangeboden meditatiewerkplaatsen innerlijke scholing moesten worden uitgesteld.

De MSR neemt deel aan het hogeschooloverleg van de AViN, waarin de verschillende secties elkaar treffen en aan het Platform Antroposofische Gezondheidszorg (PAG), waarin antroposofische zorgaanbieders, patiëntenverenigingen, geneesmiddelaanbieders, opleidingen en lectoraat zijn

verenigd. Daarin werd verder gewerkt aan de profilering van de Antroposofische Gezondheidszorg (AG).

In de loop van 2020 werden voorbereidingen getroffen voor een conferentie in februari 2021 met als thema leefstijlgeneeskunde, uiteraard in aangepaste omstandigheden.

Jelle van der Schuit

Jeugdsectie

Het jaar 2020 begon in de jeugdsectie ambitieus: wij zouden avonden houden (soirees) over de meest uiteenlopende onderwerpen. “Het geheim van euritmie,” zo heette een samenwerkingsverband met de opleiding euritmie in Leiden. Er was een reis naar Dornach gepland om de internationale jeugdbeleving van de Esoterische cyclus uit te wisselen. Een midzomerviering zou op de Noaberhoeve geheel en al aan de wereld van de natuurwezens gewijd zijn, waarvoor onder andere geadverteerd werd via jonge mensen die de voordrachten van Rudolf Steiner hierover tot op de wc of in hoge boomtakken lazen! Als klap op de vuurpijl was er een internationale conferentie in Georgië, waar de inwoners vanuit dat gebied twee jaar lang de organisatie voor hadden uitgerold.

Helaas, onze ijsbreker strandde op de wereldwijde alarmering van de pandemie. Nóg hadden wij ons genoeglijk samen gevonden in het atelier van Rik (‘Avond in het atelier’) waar wij over kracht gesproken hadden, nóg waren wij door Henk Stolk ingelicht over de wondere wereld van licht (en: non-licht, ofwel LED-licht), nóg voer het scheepje van de meditatiecursus met Daniëlle van Dijk voort, maar uiteindelijk zwichtten ook wij.

Leidend was voor ons echter een uitspraak die Lievegoed deed in Spring Valley over de ware aard van de opkomst van het Nazisme: “Het werkelijke gebeuren was niet wat in Duitsland plaatsgreep in het begin van 1933; het werkelijke gebeuren was dat de etherische Christus tot de mensen komt.” In dat kader organiseerden wij een Pinksterbijeenkomst die volkomen haaks stond op wat de zielen al die tijd had beziggehouden. Een gesprek over het thema: “wat is voor jou spirituele ontwikkeling”?

Daar opperde een van ons, Mirte Braspenning, dat spirituele ontwikkeling nooit los te zien is van onze totale ontwikkeling. “Ik ben namelijk een spiritueel wezen, dus iedere ontwikkeling die ik doormaak heeft volgens mij ook invloed op mijn spiritualiteit,” schreef ze ter voorbereiding. Een ander, Roos Naves, die juist afgestudeerd was op de Faust, hoopte via Goethe een ingang te zullen vinden. “Deze Goetheaanse fenomenologie leert mij, hopelijk, dat de natuur alles omhullend is en dat ik hierin een lichtpunt kan vormen,” schreef ze.

Als jeugdsectie eindigden wij het collegejaar met een bijeenkomst die als thema droeg: Corona, wat is wezenlijk? Op dat moment lagen er, zoals Jesse Mulder grappend aanhaalde, slechts “drieënhalve man en een paardenkop” in het ziekenhuis, maar wij móesten ons beraden op een plan van aanpak wanneer de coronacrisis nog een jaar lang zou voortduren!

En dat deed ze, maar ditmaal hadden wij nieuwe, vlijmscherpe messen op onze ijsbreker gezet. Ofschoon de meditatiecursus onder leiding van Jaap van de Weg “Keuzes en Karma” uiteindelijk wel is opgeschort, en een zeer geliefde cursus “Driegeleding anno 2020” onder bezieling van Ton Jansen ook werd uitgesteld, hebben wij tot in december bijeenkomsten gehad met betrekking tot de zogenaamde Reizende Leesgroep. Wij lezen de dertien voordrachten uit de jeugd cursus *Antroposofie voor jonge mensen* (GA 217) samen met dertien wijze, oude antroposofen, en reizen elke voordracht naar een van hen. Op 11 december werden wij warmhartig ontvangen door Jaap Sijmons in het mystieke Lutherse kerkje te Zwolle.

De organisatoren van de Midwinterviering (in samenwerking met zusterorganisatie ‘Elia’) hebben hun gezellige en vuurkrachtige ‘Viering van de wil’ weliswaar naar de meimaand van volgend jaar verplaatst, maar namen revanche middels een Heilige Nachten-project, waarvan de deelnemers dagelijks een heilige-nacht-email ontvingen en er een fysieke bijeenkomst was op 28 december.

Een lezing door Michiel ter Horst (als samenwerking tussen de landelijke jeugdsectie en jeugdsectie Zutphen) over de engelen kon helaas niet doorgaan, omdat bijna alle organistoren op dat moment zelf Corona hadden. Een vuurproef, noemen we dat maar.

Faucon de Klijn

Landbouw

In 2020 was deze sectie in ombouw. Daarom is er geen inhoudelijk verslag.

Sectie voor natuurwetenschap

Wegens de ingrijpende coronamaatregelen hebben een aantal geplande bijeenkomsten niet of in beperkte mate plaats kunnen vinden. Zo is een grotere bijeenkomst met sprekers uit Zwitserland over ‘Kwantumfysica en spiritualiteit’ tweemaal verzet en zal nu pas na de zomer aan bod kunnen komen. Een bijeenkomst met Jan Diek van Mansvelt over zijn boek “Wonderen van ontwikkeling – plant, mens, initiatief” kon afgelopen september als gepland plaatsvinden en vond veel weerklank. In Motief verscheen een impressie van deze bijeenkomst. Een verschoven en verkorte bijeenkomst met Bob Siepman van den Berg over ‘De 12 wereldbeschouwingen als hulpmiddel bij denk-spiritualisering en onderzoek’ kon in de sneeuwweek van februari toch plaatsvinden met een vervolg over de categorieën van Aristoteles in april. Een fenomenologische wandeling langs bomen met Gea Jonker gaat dit seizoen nog komen evenals een bijeenkomst met Edith Lammerts van Bueren over haar weg in de plantenveredeling. Een bijeenkomst met Anselma Remmers over ‘Mens en aarde, van oerbegin naar toekomst’ is tot na de zomer doorgeschoven. Tevens wordt gewerkt aan een visie op uitbreiding van activiteiten in deze sectie, zowel in het verbinden van mensen die zich verbonden voelen met antroposofie en natuurwetenschap als ook in het verdiepen van samenhangen tussen de Esoterische cyclus en het esoterisch streven

in deze sectie en ook het in de brede samenleving presenteren van onderzoeksresultaten die in deze sectie zijn ontstaan in relatie tot actuele vraagstukken. Daarnaast wordt gezocht naar concrete samenwerking met andere secties rond actuele maatschappelijke thema's.

De samenstelling van de kerngroep is dit werkjaar gewijzigd. We hebben afscheid genomen van Kees Veenman en Ger van de Ven en toegetreden zijn Antoon van Hooft, Catherina Boogh en Anselma Remmers, die nu samen met Willem Daub en Mario Matthijsen (coördinator) het faciliterende werk op zich nemen.

Mario Matthijsen

Pedagogie

De kerngroep van de pedagogische sectie, ontstaan na een aantal gesprekken met geïnteresseerde collega's in de schoolbeweging, is sinds het voorjaar van 2020 op zoek gegaan naar een nieuwe vorm en invulling van het sectiewerk. Daartoe werd er niet alleen intern van gedachten gewisseld, maar ook werden er een 15-tal gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van de koepelorganisaties van besturen in het vrijeschoolonderwijs, de Vereniging voor Vrijescholen, het VOK, de Vrijeschool Pabo, het Lectoraat in Leiden en de BVS schoolbegeleidingsdienst. In vervolg op deze gesprekken zullen alle betrokkenen elkaar begin 2021 ontmoeten, aangevuld met een aantal directeuren PO en rectoren VO. Hierin zou duidelijk moeten worden welke positie de pedagogische sectie wat hen betreft in het werkveld kan innemen.

Daarnaast werd een bijeenkomst met de kring van geïnteresseerde collega's verzorgd en hebben enkele leden van de kerngroep bijeenkomsten rond de esoterische cyclus en het paarse boekje 'Ter verdieping van de vrijeschoolpedagogie' voorbereid, die plaatsvonden voor zover dat binnen de geldende restricties mogelijk was.

De streefrichting en zoektocht in de interne gesprekken is steeds geweest het recht doen aan de diversiteit in de schoolbeweging.

De kerngroep bestaat uit Marianne van Uden, Veronica Storm, Rogier van Veen, Anne Machiel en Rik ten Cate. Ook Pim Blomaard heeft een aantal keren deelgenomen aan de gesprekken. Door hem werd met name de oriëntatie op de Hogeschool ingebracht wat verrijkend heeft gewerkt.

Voor het jaar 2021 is de verwachting dat de visie, de taken en de communicatie helder zullen zijn geformuleerd en georganiseerd.

Rik ten Cate

Sociale wetenschappen

Het jaar 2020 is getekend door de coronacrisis. Op 18 januari hebben we onze eerste en meteen ook laatste gewone plenaire bijeenkomst van het jaar kunnen houden. Hier heeft Ida-Marie Hoek een voordracht gehouden over de meditatieve oefenweg die bij de sectie hoort. Suzanne van Nederveen heeft haar ervaringen met toegepaste antroposofie bij haar bezoeken aan de toenmalige DDR met ons

gedeeld. Daarna sloeg het virus toe en de plenaire bijeenkomst van 4 april waar de evaluatie van het functioneren van de sectie in de afgelopen 6 à 7 jaar besproken zou worden, moest afgezegd worden. Om toch van de nood een deugd te maken zijn we overgegaan op zoombijeenkomsten. In het najaar zijn er twee geweest. De eerste hebben we gebruikt om de situatie in de sectie en de werkgroepen van de sectie te bespreken en ideeën te inventariseren hoe de onderlinge band nog het beste verzorgd zou kunnen worden. Uit dat laatste is een maandelijkse (lichte) nieuwsbrief en een maandelijkse zoombijeenkomst voortgevloeid. De tweede zoombijeenkomst is besteed aan 'work in progress'. Ad Planken heeft iets verteld over de werkgroep '100 jaar Kerstbijeenkomst 1923'. Bob v.d. Ploeg is ingegaan op de adviserende rol die een werkgroep van de sectie bij het besluitvormingsproces Kraaybeekerhof vervult. Naast deze twee werkgroepen is er in 2020 een (nieuwe) werkgroep opgericht die de positie van de antroposofische studiecentra in Nederland onderzoekt. De overige werkgroepen van de sectie hebben hun werkzaamheden bijna alle getemporeerd. Het betreft de werkgroepen: Vernieuwing recht, Antroposofie in gesprek, Driegerleding, Etherwaarnemingen in het sociale gebied, Europa, Geesteswetenschap, Maatschappelijke thema's, Rechten van de aarde. Er is binnen de sectie ondanks de beperkingen van ontmoetingen zoals beschreven dus wel een behoefte geweest aan enige vorm van uitwisseling en waarneming van elkaar. Dit is door de deelnemers van de sectie in de plenaire zoom bijeenkomsten en nieuwsbrief wel als geslaagd ervaren.

Hans Cornet

Wiskunde, sterren en ICT

In 2020 stond het werkgebied van de sterrenkunde centraal. We werken aan de voordrachtenreeks 'De verhouding van de verschillende natuurwetenschappelijke gebieden tot de astronomie' (GA 323). De embryologie wordt door Steiner aangewezen als fenomenologisch startpunt. Silvia Rigters heeft ons hierin meegenomen (o.a. met klei) en dit jaar hadden we ook de mogelijkheid om de cursus van Jaap van der Wal online te volgen. Om in de sfeer van een gezamenlijk onderzoeken te komen en open naar elkaar te staan, doen we tijdens de sectiebijeenkomsten 2x euritmie onder begeleiding. Dat werkt wonderwel. Ook zijn we begonnen met een (vrijwillig) meditatie uit de Esoterische Cyclus aan het begin van de bijeenkomst. Daarin verzorgt Mario Matthijssen een korte inleiding over een welgekozen uur en bespreken we de relatie met het thema van de bijeenkomst. Dat geeft soms verrassend diepe inzichten waardoor je je innerlijk dieper verbindt met het onderzoeksthema. De bijeenkomsten in mei en juni hebben we vanwege de coronamaatregelen omgevormd tot een 'even elkaar virtueel begroeten en vertellen hoe het gaat'. Vanaf september hebben we het thema van de lemniscatische beweging van zon en aarde verder verkend. Herman Gels heeft hierover een presentatie verzorgd van zijn levenslange zoektocht en op een bijeenkomst van het Elisabeth Vreede Instituut heeft Ben van Tilborg ons deelgenoot gemaakt van zijn ontdekkingen. Vanuit Zwitserland is Frank Spaan parallel bezig geweest met een publicatie over dit thema. Fascinerend hoeveel innerlijke beweging, ook

denkbeweging, nodig is om deze kosmische bewegingen mee te gaan voelen. Afgelopen keren zijn we als sectie een paar keer gelijk opgetrokken met de natuurwetenschappelijke sectie: over de 12 wereldbeschouwingen en de categorieën van Aristoteles met Bob Siepman van den Berg. Gelukkig kon de meerwaarde van een fysieke bijeenkomst weer ervaren worden.

Albert Vlug

Sectie voor woord, muziek en euritmie

De sectieraad voor Woord, Muziek en Euritmie bestaat uit Jelle van der Schuit en Elisabeth Min voor de Muziek, Marianne van Asperen en Marjo van der Himst voor Spraak- en Woordkunst en Anneke Kraakman, Elisabeth Appenrodt en Irene Pouwelse voor Euritmie. Laatstgenoemde vertegenwoordigt de sectie in het Hogeschooloverleg.

Het afgelopen jaar is er, zeker ook voor deze sectie, veel uitgevallen vanwege de coronacrisis met alle beperkende maatregelen. De Grondsteenconferentie op 10 en 11 januari, waarbij de gehele Grondsteenspreuk euritmisch is opgevoerd in de Zeister Vrije School was de laatste “normale” activiteit met 90/ 100 deelnemers.

Maar een paar activiteiten zijn nog wel gelukt sinds Pinksteren 2020. Herdenking voor de Gestorvenen, verplaatst van 30 mei naar op 4 september, kon plaatsvinden voor 30 personen in het Helicongebouw, Zeist. De euritmisten hebben, bij wijze van experiment, in een kringvorm om een middelpunt ge-euritmiseerd. Ook de tweede Dierenriem-dag in het teken van het etherische kruis, een evenement dat al een paar keer was uitgesteld, kon uiteindelijk toch nog op 31 oktober in het Vreedehuis voor dertig deelnemers doorgang vinden en werd enthousiast ontvangen. Het was een samenwerkingsproductie met muziek, spraak en euritmie. Repetities voor al deze evenementen konden gelukkig in het Vreedehuis wel worden doorgevoerd in kleine groepen, uiteraard met inachtneming van de coronamaatregelen. In december kon een Hommage-uitvoering aan Adriana van Beek gerealiseerd worden voor haar en een klein deel van de trouwe groep bezoekers aan de I-OANNA opvoeringen. Verder kon er gewerkt worden aan de ingeperkte Grondsteen-dag in het Vreedehuis in januari 2021. Aan de vieringen voor de ledengroep Den Haag, werd op initiatief van Elisabeth Appenrodt en Marleen en Mario Matthijsen euritmische medewerking verleend.

Spraakvorming en spreekkunst:

De spraakvormers konden een enkel programma met Pasen en in november verzorgen voor klein publiek. Een aantal sprekers laten hun programma zien en horen op het Close Up Euritmieprogramma op 23 april 2021, via een livestream. De spreekkunstlessen als kunstvak op Hogeschool Leiden, zowel in de opleiding Spraak en Drama als ook op de educatie opleidingen Opleiding voor Dans en Euritmie en Opleiding Muziek en Vrijeschool Pabo mochten vanaf juni 2020 weer doorgaan.

Irene Pouwelse